

KIEKU – Kieli- ja kulttuuritietoista ohjausosaamista työpaikoille -hanke
Etelä-Savon ammattiopisto

TEO-Botti - käsikirjoitus

Työelämässä tapahtuvaan oppimiseen ja suomalaiseen työkuulttuuriin
orientoiva materiaali ammatillisen koulutuksen vieraskielisille
opiskelijoille.

Minna Kröpi
23.6.2026

ESIPUHE

TEO-Botti käsikirjoitus

Tämä on TEO-Botin käsikirjoitus, joka toteutettiin KIEKU - Kieli- ja kulttuuritietoista ohjausta työpaikoille -hankkeessa v. 2025.

KIEKU on Euroopan unionin osarahoittama hanke. Rahoittava viranomainen Itä-Suomen Elinvoimakeskus. Hanketta toteutti Etelä-Savon ammattiopisto ESEDU 1.8.2024 – 31.7.2026.

[TEO-Botti](#) on kokeilu, joka tehtiin tukemaan Esedun vieraskielisten tutkinto-opiskelijoiden orientoitumista TEO eli työelämässä tapahtuvan oppimisen jaksoille. Botti auttaa myös ymmärtämään suomalaista työkulttuuria. Lähdemateriaali on koottu työpajoissa, joissa 50 Esedun vieraskielistä opiskelijaa kertoi kokemuksistaan ja ihmettelyn aiheistaan TEO-jaksoilla.

TEO-Botti toteutettiin Landbot.io -alustalla. Siinä on kaksi eri osuutta:

1. Käsikirjoitettu chatbotti, joka toimii sanasta sanaan selkeällä suomen kielellä ennalta määritetyn sisällön mukaisesti. Käytettyä kieltä ei ole tarkistettu selkokielen asiantuntijan toimesta.
2. Tekoälyllä toimiva osuus, joka on opetettu tämän käsikirjoituksen sisällöllä sekä VIERKO-hankkeessa tehdyn [Ammatillisen koulutuksen sanastoa helpolla kielellä](#) -materiaalilla. Opiskelija voi keskustella chatbotin kanssa ennalta määritellyistä sisällöistä 30 eri kielellä, ml. selkeä suomi.

TEO-Botin käsikirjoitus on julkaistu siinä muodossa, jossa se syötettiin chatbotin alustalle. Käsikirjoitus on vapaasti käytettävissä ja muokattavissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Sitä voidaan käyttää esimerkiksi tekoälyllä toimivan avustajan lähdemateriaalina. Tarkista kuitenkin ehdot:

TEO-Botti käsikirjoitus © 2026 by Minna Kröpi is licensed under CC BY-NC-SA 4.0. To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Lisätietoja: Minna Kröpi (etunimi.sukunimi@esedu.fi)

Sisällys

ESIPUHE	1
TEO-BOTTI KÄSIKIRJOITUS	4
1. TEO = Työssäoppiminen	5
1.1. Työpaikalle meneminen voi jännittää	5
1.2. Mitä on TEO?	7
1.3. Koulutussopimus (KOSO) ja oppisopimus (OPSO)	9
1.4. Verokortti oppisopimuksessa	12
1.5. TEO-jaksolla on tavoitteet	13
1.6. TEO-jakson lopussa on näyttö	14
2. OPISKELIJA JA SUOMALAINEN TYÖPAIKKA	16
2.1. Ensimmäinen työpäivä uudella työpaikalla	16
2.2. Työpaikkaohjaaja	18
2.3. Perekäyttämisen työpaikalla	19
2.4. Työaika	21
2.5. Käyttäytyminen työpaikalla	22
2.6. Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia työpaikalla	24
2.7. Tee työsi aina hyvin	26
2.8. Noudata työpaikan sääntöjä	27
2.9. Puhelimen käyttäminen työpäivän aikana	28
2.10. Kahvitauot ja ruokatunti	29
2.11. Esihenkilö ja johtaja	31
2.12. Tiimityö	32
3. TYÖTURVALLISUUS JA OPISKELIJAN VASTUU	34
3.1. Työturvallisuus	34
3.2. Vaitiolovelvollisuus	36
3.3. Itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus	37
3.4. Mitä jos teen virheitä?	40
3.5. Millainen on hyvä työntekijä	42
4. KIELEN OPPIMINEN TYÖPAIKALLA	44
4.1. Suomen kielen oppiminen työpaikalla	44
4.2. Mitä jos en ymmärrä	46

5. NEUVOJA MUILTA OPISKELIJOILTA	49
5.1. Ennen työssäoppimista	49
5.2. Ensimmäiset päivät työpaikalla	49
5.3. Työpaikalla	49
5.4. Kahvitauko ja ruokatauko	50
5.5. Jaksaminen.....	50
5.6. Muut neuvot.....	50
6.KYSY OMALLA KIELELLÄ	50

TEO-BOTTI KÄSIKIRJOITUS

Minna Kröpi, KIEKU – Kieli- ja kulttuuritietoista ohjausta työpaikoille -hanke
minna.kropi@esedu.fi

Lukuohjeet:

Turkoosi = Chatbotin vuorosanat

- = Chatbotin käyttäjän vuorosanat

Keltainen = Ohjeita chatbotin päivittäjälle.

Vihreä = Ohjeita chatbotin päivittäjälle.

Jos opiskelija keskustelee ensimmäisen kerran chatbotin kanssa, keskustelu alkaa näin (Aloitus 1):

ALOITUS 1

Hei!

Olen TEO-Botti ja kerron sinulle työssäoppimisesta.

(Vastaa minulle painamalla "Hei!" ↓)

- Hei!

Kuka sinä olet?

Kirjoita vaikka lempinimi 😊

- (opiskelija kirjoittaa nimen, jonka botti muistaa keskustelun aikana)

Hauska tutustua, (nimi) 😊

(Vastaa minulle painamalla "Kiitos samoin!" ↓)

- Kiitos samoin!

Mitä sinä opiskelet?

- (opiskelija kirjoittaa vastauksen)

Hienoa, se on tärkeä ammatti!

- Kyllä!

Jos opiskelija on keskustellut aiemmin samalla laitteella chatbotin kanssa, aloitus lähtee näin (Aloitus 2):

ALOITUS 2:

Hei! Haluatko aloittaa alusta?

- ALOITA ALUSTA, KIITOS!
(Keskustelu lähtee liikkeelle kohdasta ALOITUS 1)
- JATKA KESKUSTELUA, KIITOS!
(Keskustelu jatkuu samasta kohdasta, johon opiskelija on edellisellä kerralla jäänyt)

Tämä on PÄÄSIVU.

Valitse, mistä asiasta haluat tietoa ↓

1. Tietoa TEO:sta = työssäoppimisesta
2. Opiskelija ja suomalainen työpaikka
3. Työturvallisuus ja opiskelijan vastuu
4. Kielen oppiminen työpaikalla
5. Neuvoja ja ohjeita toisilta opiskelijoilta
6. Kysy omalla kielellä

1. TEO = Työssäoppiminen

Lue lisää tietoa ↓

Palaa sen jälkeen takaisin pääsivulle.

(Avautuu valikko:)

Työpaikalle meneminen voi jännittää

Mitä on TEO?

Koulutusopimus (KOSO) ja oppisopimus (TEO)

TEO-jaksolla on tavoitteet

TEO-jakson lopussa on näyttö

TAKAISIN PÄÄSIVULLE

1.1. Työpaikalle meneminen voi jännittää

Miltä sinusta tuntuu lähteä työssäoppimaan?

Jännittääkö sinua?

- Ei, minua ei jännitä

Hienoa!

Sinä olet ihan valmis uuteen työpaikkaan!

- Kyllä!
- Minua jännittää vähän.

Usein kaikkia jännittää ainakin vähän, kun menee uuteen työpaikkaan.
Hyvä, että osaat sanoa sen.

- Kyllä!
- Kyllä, minua jännittää paljon

Hyvä, kun osaat sanoa sen.
Uudet asiat jännittävät usein tosi paljon.

- Kyllä!

On **ihan normaalia**, että uusi työpaikka jännittää.
Uusi paikka, uudet ihmiset ja uudet tehtävät voivat tuntua pelottavilta.

- Kyllä.

Ensimmäinen päivä on usein jännittävin.

Muista:

Olet opiskelija, ja olet työpaikalla **oppimassa**.
Sinun **ei tarvitse osata kaikkea heti**.
Kysy rohkeasti, pyydä apua.
Yritä parhaasi.

- Ok.

Suomen puhuminen voi aluksi jännittää paljon.
Mutta työpaikka on **oikein hyvä paikka** oppia suomea.

Sinun **ei tarvitse puhua täydellisesti**.
Tärkeintä on, että yrität ja harjoittelet.

- Ok.

Ole rohkea!

Opit työpaikalla joka päivä lisää – sekä suomen kieltä että ammattia.
Kun olet ollut työpaikalla muutaman päivän, **kaikki tuntuu jo helpommalta**.

- Ok.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos uusi työpaikka jännittää?

- Piiloudun vessaan ja pysyn siellä koko päivän.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Muistan, että jännitys on normaalia. Pyydän apua ja yritän parhaani. ✓

Oikein! 🎯

Hyvä!

Pyydä apua työpaikkaohjaajalta ja työkavereilta, he auttavat sinua.

- Sanon kaikille, että olen jo ammattilainen, vaikka en ole.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

(Paluu edelliseen valikkoon)

1.2. Mitä on TEO?

TEO = TyöElämässä tapahtuva Osaamisen hankkiminen

Se tarkoittaa **työssäoppimista** eli oppimista oikealla työpaikalla.

- Ok.

Työssäoppimisessa:

Opit tekemällä oikeita työtehtäviä.

Näet, miten työpaikalla toimitaan.

Harjoittelet omaa ammattia käytännössä.

- Selvä

Työssäoppiminen on **tärkeä osa opintojasi**.

Se auttaa sinua oppimaan ammattia ja löytämään töitä opiskelun jälkeen.

- Kyllä!

Opettaja ja sinä suunnittelette yhdessä, milloin ja missä olet työssäoppimassa.

Tämä suunnitelma kirjoitetaan sinun **HOKSiin**.

HOKS = Henkilökohtainen Osaamisen Kehittämisen Suunnitelma
 Se on sinun oma opintosuunnitelma.

- Selvä!

Vastaa lopuksi tähän kysymykseen:

Missä sinä opit ammatin käytännössä?

- Sohvilla kotona.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Työpaikalla oikeissa työtehtävissä. ✓

Kyllä, oikein! 🍀
 Työpaikka on tärkeä paikka oppia ammattia käytännössä.

- Lukemalla kirjoista.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Mikä on HOKS?

- HOKS on vaikea asia.

HOKS on varmasti vaikea asia ymmärtää.
 Se on kuitenkin sinulle hyvin tärkeä asia.
 Vastaus ei ole oikea.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- HOKS on opettajan suunnitelma.

Ei, HOKS ei ole opettajan suunnitelma.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- HOKS on minun oma opiskelusuunnitelma. Siinä on myös suunnitelma työssäoppimisesta. ✓

Oikein!

HOKS on sinun oma opiskelusuunnitelma.

Teet sen yhdessä opettajan kanssa.

Siinä on myös suunnitelma sinun työssäoppimisesta.

1.3. Koulutussopimus (KOSO) ja oppisopimus (OPSO)

Työssäoppimisesta tehdään aina sopimus.

Sopimus voi olla **koulutussopimus** tai **oppisopimus**.

Lue lisää molemmista.

Koulutussopimus

Opit ammattia tekemällä oikeita työtehtäviä työpaikalla.

Olet opiskelija, **et ole työntekijä**.

Et saa palkkaa.

Teet työpäiviä samalla tavalla kuin muut työntekijät.

- Okei.

Ruokaraha koulutussopimuksen aikana

Koulutussopimuksen aikana voit joskus saada ruokarahaa.

Saat ruokarahaa vain, jos ehdot täyttyvät.

Valitse alta, mikä sinun tilanteesi on.

1. Perustutkinto + koulutussopimus

Jos opiskelet **perustutkintoa** ja sinulla on **koulutussopimus**:

Saat ruokarahaa **3 euroa jokaiselta työpäivältä**

Jos käyt koulussa syömässä, et saa ruokarahaa siltä päivältä

Täytät lomakkeen, kun työssäoppiminen loppuu

Opettaja kertoo, miten lomake täytetään

HUOMIO! Jos opiskelet perustutkintoa työvoimapoliittisena koulutuksena, sinä et saa ruokarahaa.

2. Ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto + koulutussopimus

Jos opiskelet **ammattitutkintoa** tai **erikoisammattitutkintoa**:

Et saa ruokarahaa

3. Tutkinnon osa + koulutussopimus

Jos opiskelet vain yhtä tai useampaa **tutkinnon osaa** (ei koko tutkintoa) ja: saat työttömyysetuutta **tai**

saat opintotukea **tai**

saat kuntoutustukea

JA sinulla on **koulutussopimus**:

Saat ruokarahaa **3 euroa jokaiselta työpäivältä**

Jos käyt koulussa syömässä, et saa ruokarahaa siltä päivältä

Täytät lomakkeen, kun työssäoppiminen loppuu

4. Koulutussopimus + työvoimapoliittinen koulutus

Jos opiskelet **työvoimapoliittisessa koulutuksessa**:

Et saa ruokarahaa

Saat **kulukorvausta** samalla tavalla kuin koulupäivinä

- Okei.

Oppisopimus

Olet **työntekijä** ja saat **palkkaa**.

Olet samalla myös **opiskelija**.

Teet töitä **vähintään 25 tuntia viikossa**.

Sinulla on **työsopimus** työnantajan kanssa.

Sinä etsit itse oppisopimuspaikan.

- Okei.

Oppisopimus voi olla:

lyhyt (vain yksi työssäoppimisjakso)

pitkä (voi kestää koko opiskeluajan)

- Selvä.

Muista:

Sinun täytyy **itse etsiä oppisopimuspaikka**.

- Ymmärrän.

Kun opiskelet koko tutkintoa:

Voit olla **monessa eri paikassa koulutussopimuksella (KOSO)**.

Voit tehdä **osan ajasta koulutussopimuksella (KOSO) ja osan oppisopimuksella (OPSO)**.

Voit tehdä **koko tutkinnon oppisopimuksella (OPSO) yhdessä työpaikassa**.

- Okei.

Jos koulutussopimusjakso (KOSO) sujuu oikein hyvin, työnantaja **voi tarjota sinulle oppisopimuspaikkaa (OPSO).**

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mikä vastaus on oikein?

- Koulutussopimuksessa saat palkkaa.

Ei (nimi), vastaus ei ole oikea.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Oppisopimuksessa olet töissä ja saat palkkaa.

Oikein!
Oppisopimuksessa olet töissä ja saat palkkaa.
Oppisopimuspaikkaa ei ole kuitenkaan aina helppoa löytää

- Koulutussopimuksessa opit vain koulussa.

Ei (nimi), vastaus ei ole oikea.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Miten voit saada oppisopimuspaikan?

- Opettaja etsii sinulle paikan automaattisesti.

Ei, opettaja ei etsi sinulle oppisopimuspaikkaa.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Oppisopimuspaikan saaminen ei ole mahdollista.

Vastaus ei ole oikein.

Esimerkiksi:

Voit saada oppisopimuspaikan, jos koulutussopimus sujuu hyvin.

Jos teet työsi hyvin koulutussopimuksen aikana,

ja **työnantaja on tyytyväinen sinuun,**

hän voi tarjota sinulle **oppisopimuspaikkaa.**

Tämä on mahdollista, **jos työnantaja tarvitsee uuden työntekijän.**

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Sinun täytyy itse etsiä työpaikka oppisopimukseen. ✓

Oikein! 🇪🇺

Yleensä sinun täytyy itse etsiä sellainen työnantaja, joka haluaa tehdä sinun kanssa oppisopimuksen.

1.4. Verokortti oppisopimuksessa

VEROKORTTI

Kun sinulla on oppisopimus, tarvitset verokortin.

Työnantaja pyytää sinulta verokortin.

Ilman verokorttia työnantaja ei voi maksaa palkkaa.

- Okei.

Uusi verokortti

Jokaisella Suomessa asuvalla aikuisella on verokortti.

Arvioi, **kuinka paljon palkkaa saat koko vuoden aikana**

Palkan määrä vaikuttaa **veron määrään**

Saatat tarvita uuden verokortin.

- Okei.

Jos veroprosenttisi on liian pieni,

joudut myöhemmin maksamaan jälkiveroa.

Siksi on hyvä maksaa palkasta oikea määrä veroja jo nyt.

- Okei.

Voit tilata uuden verokortin:

Verohallinnon OmaVero-verkkopalvelusta

<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/verokortti-ja-veroilmoitus/verokortti/>

TAI

Verohallinnon puhelinpalvelusta.

- Okei.

Lisätietoa ja ohjeet

Lue lisää **verokortista ja veroprosentista** InfoFinland-sivulta [InfoFinland -](#)

Verokortti

Tietoa on saatavilla **12 eri kielellä.**

- Okei.

1.5. TEO-jaksolla on tavoitteet

TEO tarkoittaa **työelämässä tapahtuvaa osaamisen hankkimista**.
Se tarkoittaa **oppimista oikealla työpaikalla – eli työssäoppimista**.

- Selvä!

Työssäoppimisessa on aina suunnitelma ja tavoitteet:

Et mene työpaikalle vain olemaan.

Mene oppimaan asioita, joista sovit opettajan ja työpaikan kanssa.

Opit ja harjoittelet asioita, jotka kuuluvat sinun **tutkintoon**.

Jokaisella TEO-jaksolla on eri tavoitteet.

- Okei.

Tavoitteet tulevat tutkinnon vaatimuksista:

Sinun pitää oppia sellaisia taitoja, joita ammatissa tarvitaan.

Niitä ei voi keksiä itse. Sinun tutkinnon perusteissa kerrotaan, mitä sinun pitää oppia.

- Okei.

Jokaisen TEO-jakson tavoitteet kirjoitetaan sinun omaan **HOKSiin**.

HOKS = Henkilökohtainen Osaamisen Kehittämisen Suunnitelma.

- Okei.

Teet HOKSin yhdessä opettajan kanssa.

Kysy opettajalta, mitä sinun pitää oppia ja harjoitella TEO-jaksolla.

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mikä on sinun tavoite työpaikalla?

- Oppia tekemään niitä työtehtäviä, joita oma tutkinto vaatii. Niistä sovitaan yhdessä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa. ✓

Oikein! 🎯

TEO-jaksolla sinulla on aina tavoitteita, mitä opit ja harjoittelet tällä kertaa:

Sinä tiedät ne.

Työpaikkaohjaaja tietää ne.

Opettaja tietää ne.

- Oppia vain sellaisia työtehtäviä, jotka minua kiinnostaa.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Sinun tavoitteena on oppia kaikkia niitä työtehtäviä, joita oma tutkinto vaatii.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Oppia keittämään kahvia.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Voi olla, että työpaikalla opit myös keittämään kahvia. Suomalaisella työpaikalla usein jokainen työntekijä keittää omalla vuorollaan kahvia muille.

Se on ihan hyvä taito osata ☺, mutta se ei ole sinun tavoite.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

1.6. TEO-jakson lopussa on näyttö

Mikä on näyttö?

Miten siihen valmistaudutaan?

Miten se arvioidaan?

- Kerro lisää.

Näyttö tarkoittaa hetkeä, jolloin **näytät työpaikalla, mitä olet oppinut.**

Teet näyttöä **tavallisessa työssä** – ei kokeessa.

- Okei.

Näyttö:

Ennen näyttöä **teet suunnitelman** yhdessä opettajan ja työpaikkaohjaajan kanssa.

Näyttö tehdään **vasta, kun osaat työn hyvin.**

Näytössä **opettaja ja työpaikan työntekijä seuraavat**, miten teet työtehtävät.

- Entä sitten...?

Arvosana:

Saat arvosanan 1–5:

1 – 2 = tyydyttävä

3 – 4 = hyvä

5 = kiitettävä

Tai saat hyväksytty / hylätty

Joskus saat myös sanallista palautetta.

- Selvä!

Jos et vielä osaa tarpeeksi,

– saat lisää aikaa harjoitella

– voit tehdä näytön uudestaan

- Hyvä!

Jos olet eri mieltä arvosanasta:

1. Puhu opettajan kanssa.

2. Voit pyytää uutta arviointia kirjallisesti (14 päivän sisällä).

3. Jos olet yhä eri mieltä, voit tehdä valituksen.

- Okei.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mikä on näyttö?

- Tietokoneen ruutu.

Ei, vastaus ei ole oikea.

Suomen kielessä sana "näyttö" tarkoittaa myös tietokoneen ruutua , mutta se ei ole nyt oikea vastaus.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Tilanne, jossa sinä näytät, mitä olet oppinut työssä. Saat siitä numeron eli arvosanan.

Oikein!

Näyttö tarkoittaa sitä, että näytät työpaikalla, mitä olet oppinut.

Opettaja ja työntekijä arvioivat sinut ja saat arvosanan siitä, miten hyvin osaat.

- Tilanne, jossa sinä näyttelet työpaikalla.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Näytteleminen on vähän samanlainen sana kuin näyttö.

Näyttelemistä tehdään elokuvissa tai teatterissa.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

2. OPISKELIJA JA SUOMALAINEN TYÖPAIKKA

Työpaikat ovat erilaisia.

Tässä sinulle yleistä tietoa suomalaisesta työpaikasta.

Se voi auttaa sinua, kun aloitat uudessa työpaikassa.

Lue lisää!

Palaa sitten pääsivulle.

(Avautuu valikko:)

Ensimmäinen työpäivä uudella työpaikalla

Työpaikkaohjaaja

Perehdyttäminen työpaikalla

Työaika

Käyttäytyminen työpaikalla

Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia työpaikalla

Tee työsi aina hyvin

Noudata työpaikan sääntöjä

Puhelimen käyttäminen työpäivän aikana

Kahvitauot ja ruokatunti

Esihenkilö ja johtaja

Tiimityö

TAKAISIN PÄÄSIVULLE

2.1. Ensimmäinen työpäivä uudella työpaikalla

Ensimmäinen työpäivä uudella työpaikalla on aina jännittävä.

Kaikki asiat ja ihmiset ovat sinulle uusia.

- Niin on.

Kun aloitat TEO-jakson uudella työpaikalla, tee näin:

1.Varmista, että sinulla on puhelimessasi työpaikkaohjaajan nimi ja puhelinnumero.

- Selvä.

2.Muista kysyä opettajalta tai työpaikasta etukäteen, mihin aikaan työt alkavat.

Ole täsmällinen: mene ajoissa työpaikalle.

- Kyllä.

3. Varmista, mihin menet ensimmäisenä päivänä (osoite, oikea ovi, toimisto tai muu paikka). Opettaja voi auttaa sinua.

- Okei.

4. Käy aamulla suihkussa ja pukeudu siististi. Älä käytä voimakkaita hajusteita. Paras tuoksu työpaikalla on puhdas tuoksu. Kysy etukäteen työpaikalta, millaiset työkengät ja vaatteet sinulla täytyy olla.

- Selvä.

5. Myös ensimmäisen työpäivän aikana pitää syödä. Ota eväät mukaan.

- Kyllä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä sinä teet ennen TEO-jaksoa?

- En tee mitään.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Mieti vielä, mitä sinun pitää tehdä etukäteen?

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Valvon edellisen yön ja jännitän.

Voi olla, että nukut huonosti edellisenä yönä. Toivon, että sinä nukut hyvin.

Vastaus ei ole ihan oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Selvitän etukäteen tärkeät asiat ja menen ajoissa työpaikalle. ✓

Oikein! 🎯

On viisasta selvittää etukäteen kaikki tärkeät asiat.

Silloin TEO-jakson aloittaminen sujuu hyvin.

2.2. Työpaikkaohjaaja

Mitä työpaikkaohjaaja tekee?

Miten hän auttaa sinua?

- No kerro!

Työpaikalla sinulla on **työpaikkaohjaaja**.

Hän on työntekijä, joka **neuvoo ja ohjaa sinua**.

Kysy häneltä apua ja neuvoja, kun et ole varma, mitä tehdä.

- Okei.

Työpaikkaohjaaja, esimerkiksi:

Kertoo työpaikan säännöistä

Auttaa sinua **oppimaan ammattia**

Auttaa sinua **tutustumaan työpaikkaan**

Antaa sinulle **palautetta = kertoo, mitä osaat hyvin ja mitä sinun pitää harjoitella lisää.**

- Hyvä!

Saat ohjausta ja palautetta koko työssäoppimisen ajan:

Kysy työpaikalta, kuka on sinun työpaikkaohjaaja.

Työpaikkaohjaaja **ei aina ole töissä samaan aikaan kuin sinä**.

Voit saada apua myös **muilta työntekijöiltä**.

- Okei.

Työpaikkaohjaaja on sinulle tärkeä tukihenkilö työssäoppimisen aikana.

Jos sinulla on jotain ongelmia työpaikalla, kerro niistä työpaikkaohjaajalle.

Myös **opettaja seuraa, miten opit**, ja auttaa tarvittaessa.

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Miksi työpaikkaohjaaja on tärkeä?

- Hän on johtaja.

Ei, työpaikkaohjaaja ei ole johtaja.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Hän tuo sinulle aina kahvia.

Ei, vastaus ei ole oikea.

Työpaikoilla juodaan usein kahvia, mutta työpaikkaohjaajan tehtävä ei ole tuoda sinulle kahvia.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Hän opettaa, kertoo säännöt ja auttaa työssä. ✓

Oikein! 🎯

Työpaikkaohjaaja on sinulle tärkeä henkilö työpaikalla.

2.3. Perehdyttäminen työpaikalla

Jokaisella työpaikalla on **omia sääntöjä ja tapoja**.

Perehdyttäminen tarkoittaa, että sinulle **opetetaan**,

miten työpaikalla toimitaan

ja miten työ tehdään oikein ja turvallisesti.

- Okei.

Perehdytyksessä, esimerkiksi:

Ohjaaja näyttää, **missä työvälineet ja tilat ovat.**

Saat tietää, **milloin työpäivä alkaa ja loppuu.**

Opit, **mitä sääntöjä pitää noudattaa ja miten pidetään työturvallisuus.**

Saat ohjeet, **miten työ tehdään oikein.**

Sinulle kerrotaan, **milloin on ruokatauko ja kahvitauko,**

– voitko tuoda omat eväät ja **missä voit syödä.**

Tutustut myös **muihin työkavereihin.**

- Paljon asioita!

Perehdytys on tärkeää.

Se auttaa sinua oppimaan ja **tuntemaan olosi varmaksi työssä.**

- Selvä!

Ohjaaja voi puhua liian nopeasti tai käyttää vaikeita sanoja.

Jos et ymmärrä jotain asiaa, sano rohkeasti ”En ymmärrä”. Sinä voit tehdä niin!

Pyydä ohjaajaa kertomaan sama uudestaan.

Pyydä häntä näyttämään se.

- Okei!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä perehdyttäminen tarkoittaa?

- Minun perhe tulee työpaikalle.

Ei, vastaus ei ole oikea.

Sana "perehdyttäminen" ja "perhe" ovat aika samanlaisia.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- En tarvitse perehdyttämistä, jos olen kokenut työntekijä

Ei, vastaus ei ole oikea.

Jokainen työpaikka on erilainen. Jokaisella työpaikalla uusi työntekijä tarvitsee tietoa työpaikan säännöistä ja työtavoista.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Minulle kerrotaan työpaikan säännöistä ja työtavoista ✓

Oikein! 🎯

Uudessa työpaikassa on hyvä aloittaa, kun saa alussa tietoa työpaikan säännöistä ja työtavoista. Työkavereihin on tärkeää tutustua myös.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Mitä sinä teet, jos et ymmärrä perehdytyksessä jotain asiaa?

- En kysy mitään, koska se olisi tyhmää.

Ei, se ei ole oikea vastaus!

Kysy aina, jos et ymmärrä jotain: Se on viisasta!

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Kysyn heti, jos jokin asia jää epäselväksi. ✓

Oikein! 🎯

On hyvä, että kysyt ja varmistat, että ymmärrät oikein! 😊

- Odotan, että joku huomaa, että en ymmärrä.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Sinulle voi tulla virheitä, jos et ymmärrä ohjeita tai sääntöjä.

Ole aktiivinen ja varmista aina itse, että ymmärrät.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

2.4. Työaika

Työajan noudattaminen on Suomessa erittäin tärkeä asia.

Työ alkaa aina sovittuun aikaan.

- Kerro lisää.

1. Tule työpaikalle aina vähän aikaisemmin, niin olet valmis aloittamaan oikeaan aikaan. Jos työ alkaa esimerkiksi klo 8.00, ole paikalla ja työvaatteet päällä klo 8.00.

- Okei.

2. Myöhästyminen ei ole hyvä asia.

- Selvä.

3. Jos myöhästyit tai sairastut, ilmoita siitä heti työpaikalle.

Kysy, kenelle pitää ilmoittaa:

työpaikkaohjaajalle

tai toiselle henkilölle.

Ilmoittaminen = soita puhelimella työpaikalle ja kerro, jos olet sairas.

- Ymmärrän!

4. Sinä et voi lähteä kesken työpäivän hoitamaan omia asioitasi.

Jos sinulla on joku pakollinen asia (esimerkiksi aika hammaslääkärille), kerro siitä ohjaajalle:

Kysy lupa, voitko mennä hammaslääkəriin.

- Okei.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Miten Suomessa noudatetaan työaikoja?

- Työaikoja on noudatettava tarkasti. ✓

Oikein! 🎯

Suomessa on tosi tärkeää noudattaa työaikoja eli tule töihin ajoissa

lähde kotiin vasta sitten, kun työpäivä päättyy.

- Voit tulla myöhässä, koska se ei haittaa.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Myös opiskelijan pitää tulla töihin ajoissa.

Kysy, mihin aikaan sinun pitää tulla töihin.

Kysy, mihin aikaan voit lähteä kotiin.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

- Voit lähteä hoitamaan omia asioitasi kesken työpäivän.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Sinä et voi lähteä hoitamaan omia asioitasi kesken työpäivän ilman lupaa.

Jos sinun on aivan pakko lähteä, kysy lupa työpaikkaohjaajalta.

Vastaa uudestaan, ole hyvä!

2.5. Käyttäytyminen työpaikalla

Kun olet TEO-jaksolla työpaikalla, sinulta odotetaan hyvää asennetta ja kohteliasta käytöstä.

- Kerro lisää.

1. Ole kohtelias.

Sano "hei" tai "moi", kun tulet töihin, ja "kiitos", kun saat apua.

Pieniä, mutta tärkeitä sanoja suomen kielellä.

- Selvä!

2. Sinun ei tarvitse heti osata kaikkea.

On tärkeää, että haluat oppia.

Kysy rohkeasti ja kuuntele ohjeet.

- Kyllä!

Työpaikalla voi olla hiljaista, koska suomalaiset eivät aina puhu paljon.

He voivat näyttää totisille.

He ovat silti ystävällisiä.

- Ymmärrän

Suomalaisille on usein tavallista, että he eivät puhu paljon.

Totta kai on myös suomalaisia, jotka puhuvat paljon.

- Okei.

Hiljaiset hetket ovat normaaleja työpaikalla.

Se ei ole epäkohteliaisuutta.

Se on suomalaisille normaalia.

Työkaveri voi keskittyä työntekemiseen.

Tai hän voi olla ujo.

- Kerro esimerkki.

Esimerkki:

Tilanne: Työkaveri on hiljainen eikä juttele tauolla.

Mitä se tarkoittaa? Hän voi olla ujo tai keskittynyt.

Mitä teen? Sano lyhyesti: "Moi" ja hymyile. Se riittää.

- Hyvä!

Suomalaiset eivät aina hymyile.

Se ei tarkoita, että he olisivat vihaisia.

- Okei.

Palautetta annetaan usein vasta silloin, kun työ ei mennyt hyvin.

- Kerro esimerkki.

Esimerkki:

Tilanne: Työpaikkaohjaaja ei sano mitään työn jälkeen.

Mitä se tarkoittaa? Työni on todennäköisesti ok.

Mitä teen? Jatkan samalla tavalla ja kysyn itse ohjaajalta:

"Teinkö tämän oikein?"

- Okei.

Tee parhaasi myös silloin, jos työ tuntuu tylsältä tai vaikealta.

Sinun hyvä asenne huomataan.

Myös positiivinen ja ystävällinen käytös tekee sinusta hyvän työkaverin.

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä kysymykseen:**Miten sinun kannattaa käyttäytyä työpaikalla oppimisjakson aikana?**

- Menen piiloon, kun joku tulee.

Ei, se ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Olen ystävällinen, kuuntelen ohjeet, kysyn tarvittaessa ja yritän parhaani. ✓

Oikein! 🎯

On tosi tärkeää, että sinä olet kohtelias ja yrität ymmärtää ja oppia.

Muista: Aina voit kysyä apua, se on viisasta!

- Syön eväät yksin ja olen hiljaa.

Ei, se ei ole oikein.

Ole rohkea ja tutustu työkavereihin.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Työpaikkaohjaaja antaa sinulle palautetta: "Sinun työsi on mennyt ihan hyvin."

Hän ei kuitenkaan hymyile samalla.

Mitä se tarkoittaa?

- Hän on oikeasti vihainen minulle. Työni ei ole mennyt hyvin.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Ohjaaja voi olla totinen (ei hymyile), kun hän antaa sinulle hyvää palautetta ja sanoo: "Sinun työsi on mennyt ihan hyvin".

Tärkeää on se, mitä hän sanoo.

Vastaa uudestaan ole hyvä.

- Hän ei halua kertoa minulle, mitä oikeasti ajattelee. En voi tietää, mitä hän tarkoittaa.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Suomessa sanoilla on iso merkitys.

Jos sinulle sanotaan "Työsi on mennyt ihan hyvin", **se tarkoittaa myös sitä.**

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Hän on tosissaan. Työni on oikeasti mennyt ihan hyvin. ✓

Oikein! 🎯

Suomessa sanoilla on iso merkitys.

Sinä voit saada hyvää palautetta,

vaikka ohjaajan ääni ei ole ystävällinen

tai hän ei hymyile samalla.

Kuuntele sanat. Jos et ymmärrä, pyydä kertomaan uudestaan.

2.6. Naiset ja miehet ovat tasa-arvoisia työpaikalla

Suomalainen työpaikka on **tasa-arvoinen**.

Se tarkoittaa, että **miehet ja naiset ovat saman arvoisia työntekijöitä.**

- Ok.

Voi olla, että sinun kotimaassasi tämä ei ole tavallista.

Mutta Suomessa sinun täytyy **kunnioittaa kaikkia ja tehdä töitä kaikkien kanssa:**

Naisten ja miesten

Nuorien ja vanhojen

Eri maista kotoisin olevien kanssa.

- Selvä!

Miehet eivät ole tärkeämpiä tai parempia kuin naiset.

Naiset eivät ole tärkeämpiä tai parempia kuin miehet.

On hyvin tärkeää, että sinä ymmärrät ja muistat sen työpaikalla.

- Ymmärrän!

Johtajana tai työpaikkaohjaajana voi olla nainen – myös **nuori nainen**.

Joskus pomosi voi olla nuorempi kuin sinä. Se on Suomessa tavallista ja normaalia.

- Selvä!

Työpaikalla **kaikkien pitää tehdä yhteistyötä**.

Kukaan ei voi olla töissä, jos ei tee yhteistyötä muiden kanssa

tai ei kohtelee toisia hyvin.

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Voiko nainen olla esihenkilö tai johtaja suomalaisella työpaikalla?

- Ei koskaan.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Vain jos hän on vanhempi kuin muut.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Kyllä voi – nainen voi olla myös esihenkilö tai johtaja. ✓

Oikein! 🎯

Suomalaisilla työpaikoilla on paljon naisia johtajina tai esihenkilöinä.

Myös työpaikkaohjaajana.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos nuorempi työntekijä neuvoo sinua työpaikalla?

- Kuuntelen ohjeet ja teen yhteistyötä, vaikka hän on nuorempi. ✓

Oikein! 🇬🇧

Suomalaisella työpaikalla on tärkeää kunnioittaa kaiken ikäisiä työntekijöitä: nuoria ja vanhempia.

Nuori työntekijä voi olla hyvin pätevä (hyvä).

- En ota ohjeita vastaan, koska minä olen vanhempi.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Et voi tehdä niin suomalaisella työpaikalla.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Käännyn pois ja puhun vain pomolle.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Et voi tehdä niin suomalaisella työpaikalla.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

2.7. Tee työsi aina hyvin

Sinä olet opiskelija ja siksi sinä et osaa vielä kaikkea.

Sinä olet työpaikalla oppimassa ammattia.

Se on ihan okei.

- Hyvä!

1.Suomessa työntekijöiltä odotetaan, että he tekevät työnsä huolellisesti.

Se tarkoittaa, että työtä tehdään hyvin ja tarkasti.

- Ymmärrän.

2.Jos et tiedä, miten jokin asia tehdään, kysy rohkeasti neuvoa.

Jos et tiedä, mitä pitää tehdä, kysy aina neuvoa.

- Selvä

3.Tee työtä niin hyvin, kuin osaat.

Ole huolellinen.

- Kyllä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Miten suomalaisella työpaikalla tehdään työtä?

- Silloin kun huvittaa.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Hyvin ja tarkasti. ✓

Oikein! 🎯
On tosi tärkeää, että myös sinä teet työtä hyvin ja tarkasti 😊

- Välillä hyvin, välillä huonosti.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

2.8. Noudata työpaikan sääntöjä

Jokaisella työpaikalla on omat säännöt.

- Kerro lisää.

Säännöt koskevat erimerkiksi näitä asioita:

Työaika, taukoajat, työvaatteet.

Työturvallisuus.

Oman puhelimen käyttäminen työaikana.

Tupakointi työaikana.

- Okei.

Sinulle kerrotaan niistä alussa eli perehdytyksessä.

Jos et heti ymmärrä, mitä sinulle kerrotaan työpaikan säännöistä, kysy työpaikkaohjaajalta.

Pyydä häntä kertomaan uudestaan.

- Selvä.

On tärkeää, että tiedät säännöt.

Noudata työpaikan sääntöjä.

- Kyllä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos et ymmärrä työpaikan sääntöjä?

- Arvaan, mitä sääntö tarkoittaa, ja toivon parasta.
 Ei, vastaus ei ole oikein.
 Älä arvaa, kysy!
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- En kysy mitään, koska en halua vaikuttaa tyhmältä.
 Ei, vastaus ei ole oikein.
 Sinä et ole tyhmä, jos kysyt.
 Mutta: On tyhmää, jos et kysy.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- Kysyn työpaikkaohjaajalta uudestaan, että ymmärrän varmasti.
 Oikein!
 Hyvä vastaus!
 Työpaikalla on tärkeää kysyä ja oppia säännöt oikein.

2.9. Puhelimen käyttäminen työpäivän aikana

Yleensä työpaikalla ei saa käyttää omaa puhelinta työn aikana.

Jos käytät puhelinta, siihen pitää olla lupa.

- Okei.

Työajalla pitää keskittyä työhön: ei viesteihin, someen tai videoihin.

Puhelin ei saa häiritä sinun työntekoa.

- Selvä.

1.Kysy, millainen sääntö työpaikalla on oman puhelimen käyttämisestä.

Työpaikalla voi olla omat säännöt – kysy ohjaajalta.

- Okei.

2.Pidä puhelin äänettömällä tai pois päältä työvuoron aikana.

Siis ääni pois

tai puhelin kiinni.

- Okei.

3.Jos sinulle tulee tärkeä viesti tai puhelu, pyydä lupa vastata.

Hoida asia tauolla.

- Okei.

4.Joskus voit tarvita puhelinta siihen, että käännät vaikeita sanoja omaan kieleesi.

Kysy ohjaajalta, saatko käyttää puhelinta kääntämiseen.

- Okei.

5.Muista:

Työpaikalla ei saa yleensä ottaa kuvia.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Saako omaa puhelinta käyttää työaikana?

- Saa käyttää vapaasti koko ajan.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Puhelinta saa käyttää vain, jos siihen on lupa, ja mieluiten tauolla. ✓

Oikein! 🎯

Muista tämä, kun olet työpaikalla 😊

- Työn aikana voi soittaa kavereille tai äidille, jos työ ei juuri silloin huvita.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

2.10. Kahvitauot ja ruokatunti

Työpaikalla on yleensä

kahvitauko

ja ruokatauko.

Kahvitaukoja on kaksi: esimerkiksi aamulla ja iltapäivällä.

- Selvä.

Kysy heti alussa ohjaajalta,
 milloin tauot ovat,
 kuinka kauan ne kestää
 ja missä voit pitää ne.

- Selvä.

Yleensä on ok tuoda omat eväät.
 Voit syödä niitä tauolla taukotilassa.
 Taukotilan nimi voi olla esimerkiksi myös kahvihuone tai ruokahuone.

- Okei.

Jos et pidä kahvista, sinun ei tarvitse juoda sitä kahvitaulla.
 Voit juoda teetä tai mehua tai vettä.
 Voit pitää kahvitaun, vaikka et halua syödä tai juoda mitään.

- Okei.

Kahvitauko on tärkeä osa suomalaista työkuultuuria.
 Silloin työntekijät rentoutuvat ja lepäävät työstä vähän aikaa.
 Kahvitaulla jutellaan usein muistakin asioista, kuin työstä.

- Selvä.

Kahvitauko on hyvä hetki tutustua työkavereihin.
 Voit olla myös hiljaa, jos haluat.
 Mene kahvitaulle yhdessä muiden kanssa, se on tärkeää!

- Selvä.

Työpaikoilla on erilaisia tapoja:

Jossain työnantaja tarjoaa kaikille kahvit.
 Jossain työntekijät tuovat itse vuorotellen kahvipaketin ja maitopurkin.
 Jossain jokainen tuo itselleen oman kahvimukin.
 Kysy, millaisia tapoja sinun työpaikallasi on.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mikä on hyvä tapa kahvitaulla?

- Ole ystävällinen ja juttele työkavereiden kanssa.

Oikein!

Ole rohkea ja mene kahvitaulle yhdessä muiden kanssa.
 Suomalaiset työkaverit ovat usein rennompia kahvitaulla.
 Yritä puhua heidän kanssa suomea, vaikka se jännittäisi.

- Puhu vain omalla kielelläsi ja älä katso ketään.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Ymmärrän, jos sinua jännittää puhua suomalaisten kanssa.
Yritä silti! Niin sinä opit!
- Syö nopeasti ja mene piiloon.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Toivottavasti uskallat tutustua työkavereihin.
Heitäkin voi jännittää tutustua sinuun.
Ihmiset ovat ystävällisiä, kun uskallat puhua heidän kanssaan.

2.11. Esihenkilö ja johtaja

Esihenkilö ja johtaja ovat työpaikan vastuuhenkilöitä.

- Kerro lisää.

Esihenkilö (esimies) on lähin pomo.
Hän on yleensä lähimpänä työntekijöitä.
Hän antaa työt, neuvoo ja auttaa työntekijöitä.
Hän katsoo, että työ valmistuu ajoissa ja hyvin.

- Okei.

Johtaja on isompi pomo.
Hän päättää isoista asioista ja suunnittelee, miten työpaikka toimii.

- Selvä.

Esihenkilö tai johtaja voi olla Suomessa mies tai nainen.

- Ymmärrän!

Suomessa työpaikalla:

Voit kutsua etunimellä: ei tarvitse sanoa "Rouva Virtanen", "Herra Koskinen",
"Johtaja".

- Okei.

Esihenkilö ja työntekijä puhuvat usein suoraan toisilleen.
Esihenkilö kuuntelee työntekijän mielipidettä.
Voit kertoa, jos sinulla on joku ongelma.
Voit kertoa, jos teit jonkun virheen.

- Okei.

Kaikkia kohdellaan ystävällisesti ja tasa-arvoisesti.

Esihenkilö ei vain káske, vaan tekee usein yhteistyötä työntekijöiden kanssa.
Esihenkilölle ei viedä lahjoja tai kukkia.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Millainen on suomalainen esihenkilö tai johtaja?

- Pelottava ihminen, jolle pitää antaa lahjoja.

Ei, vastaus ei ole oikein.
Toivottavasti hän ei ole pelottava!
Suomessa johtajille ei viedä lahjoja.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Ihminen, jota pitää aina kutsua Johtajaksi.

Ei, vastaus ei ole oikein.
Suomalaisella työpaikalla on tavallista, että myös esihenkilöitä ja johtajia kutsutaan etunimellä: Esimerkiksi "Kati", "Matti", "Henna", "Joni".
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Tavallinen ihminen, jonka tehtävä työpaikalla on organisoida ja johtaa työtä.

Oikein! 🎯
Suomalainen esihenkilö tai johtaja on yleensä ihan tavallinen ihminen.
Hänen tehtävä työpaikalla on johtaa ja organisoida.
Hänen kanssa voi jutella ihan normaalisti.

2.12. Tiimityö

Työpaikalla tehdään usein töitä yhdessä muiden kanssa eli **tiimityötä**.

- Kerro lisää.

Tiimityö tarkoittaa:

Työntekijät auttavat toisiaan ja tekevät yhteistyötä.
Kukaan ei tee kaikkea yksin – kaikilla on oma tehtävä.
Ihmiset osaavat eri asioita.
Yhdessä he saavat enemmän aikaan.

- Okei.

Hyvässä tiimissä kaikki ovat tärkeitä.

Jokaisen työtä arvostetaan.

- Okei.

Tiimissä täytyy osata

kuunnella,

kysyä,

kertoa mielipide kohteliaasti

ja auttaa muita.

- Selvä!

Jos et ymmärrä tehtävää tai tarvitset apua, voit kysyä työkaverilta.

Yhdessä on helpompi onnistua!

Katso ja opi, miten tiimityötä tehdään sinun työpaikalla.

- Selvä!

Esihenkilö on osa tiimiä.

Suomessa esihenkilö tai johtaja ei ole pelottava auktoriteetti.

Hän on tärkeä ihminen työpaikalla, mutta samalla tavallinen ihminen ja työkaveri.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä tarkoittaa tiimityö työpaikalla?

- Työntekijät tekevät kaiken yksin, eivätkä puhu toisille.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Tiimityössä tehdään samaa työtä yhdessä.

Jokaisella voi olla kuitenkin oma tehtävä.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Työtä suunnitellaan ja tehdään yhdessä, jokaisella on oma tehtävä. ✓

Oikein! 🎯

Tiimityössä jokaisella on oma tehtävä, mutta lopputulos on yhteinen.

Tiimityö on yhteistyötä.

- Tiimi kokoontuu katsomaan elokuvaa työpäivän lopuksi.

Ei, vastaus ei ole oikein.
 Tiimi voi tehdä työpäivän aikana tai jälkeen joskus jotain kivaa yhdessä.
 Kaikki tiimit eivät tee niin.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

3. TYÖTURVALLISUUS JA OPISKELIJAN VASTUU

Työturvallisuus on erittäin tärkeä asia työpaikalla.

Myös sinulla on vastuuta työpaikalla.

Lue lisää tietoa↓

Palaa sitten **takaisin pääsivulle**

(Avautuu valikko:)

- Työturvallisuus
- Vaitiolovelvollisuus
- Itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus
- Mitä jos teen virheitä
- Millainen on hyvä työntekijä
- TAKAISIN PÄÄSIVULLE

3.1. Työturvallisuus

Työturvallisuus tarkoittaa turvallista ja terveellistä työpaikkaa.

Se tarkoittaa, että työpaikalla pidetään huolta työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä.

- Okei.

Tavoite on, että kukaan ei loukkaannu tai sairastu työssä.

- Hyvä!

Työturvallisuuteen kuuluu esimerkiksi:

Vaarojen huomaaminen ja niiden estäminen
 Turvallisten työvälineiden ja työtapojen käyttö
 Siisti ja järjestyksessä oleva työpaikka

- Okei.

Hyvä perehdytys ja koulutus työntekijöille
 Suojavarusteiden käyttö, jos niitä tarvitaan (Esimerkiksi kypärä, suojakengät).
 Hyvä ilmapiiri ja henkinen hyvinvointi

- Selvä!

Jokaisella työpaikalla on omat työturvallisuuden ohjeet.

- Okei.

Myös opiskelijan pitää noudattaa työturvallisuusohjeita.
 Saat ohjeet, kun aloitat työpaikalla.

Noudata aina ohjeita tarkasti.

- Kyllä!

Joskus voi tapahtua tapaturma. Tapaturma tarkoittaa, että sinä tai joku muu loukkaantuu.

- Okei.

Koulu on vakuuttanut opiskelijat. Sinulla on tapaturmavakuutus koulussa ja TEO-jaksolla.

Jos koulussa tai työpaikalla tapahtuu onnettomuus, vakuutus maksaa sinun hoidon.

Jos haluat tietää lisää, kysy opettajalta.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä työturvallisuus tarkoittaa?

- Pomo tuo joka perjantai pullaa ja pitää huolta, että kaikilla on kivaa.

Ei, vastaus ei ole oikein.
 On kyllä kiva, jos pomo tuo pullaa muille.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Työpaikalla tehdään asiat niin, ettei kukaan loukkaannu tai sairastu. ✓

Oikein! 🎯
 Työturvallisuusohjeet ja säännöt auttavat, että työpaikalla on kaikilla turvallista olla 😊

- Työntekijät osaavat piiloutua nopeasti, jos jotain vaarallista tapahtuu.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

3.2. Vaitiolovelvollisuus

Vaitiolovelvollisuus tarkoittaa, että et saa kertoa muille työpaikan asioita, jotka eivät ole julkisia.

Et saa kertoa niistä kotona etkä kavereille.

- Okei.

Esimerkiksi:

1. Älä puhu asiakkaiden tai potilaiden henkilökohtaisista asioista.

- Ymmärrän.

2. Älä kerro työpaikan sisäisiä tietoja:

Esimerkiksi hintoja, sopimuksia tai suunnitelmia.

- Ymmärrän.

3. Älä julkaise työpaikan asioita, kuvia tai videoita sosiaalisessa mediassa ilman lupaa.

Ei Facebookissa, Instagramissa, TikTokissa ja niin edelleen.

- Okei.

4. Muista:

Vaitiolovelvollisuus jatkuu myös sen jälkeen, kun olet lopettanut työpaikalla.

- Selvä!

Jos et ole varma, saatko kertoa asiasta, kysy ensin ohjaajalta tai esimieheltä.

- Ymmärrän.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä vaitiolovelvollisuus tarkoittaa?

- Kerron kaverille asiakkaan nimen, sairauden tai muu henkilökohtaisen tiedon.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Et saa koskaan kertoa kaverille tai perheelle työpaikan asiakkaan nimeä tai henkilökohtaisia tietoja.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Julkaisen kuvan työpaikalta sosiaalisessa mediassa.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Älä julkaise työpaikalta kuvia sosiaalisessa mediassa.
Työpaikalla voi olla salaista tietoa tai salaisia asioita.
Kysy aina työpaikkaohjaajalta, onko se ok.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- En kerro työpaikan tärkeistä asioista kavereille enkä perheelle. ✓

Oikein! 🎯
Tämä on tosi tärkeä muistaa.
Sinulla on vaitiolovelvollisuus, vaikka olet vain opiskelijana työpaikalla.
Älä koskaan kerro työpaikan tärkeistä asioista muille 🤫
Kysy lisää tietoa työpaikkaohjaajalta.

3.3. Itseohjautuvuus ja oma-aloitteisuus

Nämä voivat olla vaikeita sanoja.
Molemmat sanat tarkoittavat, että olet itse aktiivinen.
Se on tosi tärkeää työpaikalla ja koulussa.

- Kerro lisää.

Itseohjautuvuus tarkoittaa:

Yrität ensin itse.
Otat vastuuta omasta oppimisestasi koulussa ja työpaikalla.

- Okei.

Oma-aloitteisuus tarkoittaa:

Teet asioita ilman, että joku käskee tai muistuttaa sinua.
Kukaan ei muistuta koko ajan – sinä huolehdit itse.

- Okei.

Esimerkiksi:

Yrität ensin ratkaista tehtävän itse.
Pyydät apua, jos et ymmärrä.
Teet tehtävät ajallaan.

- Kerro lisää.

Teet sen, mitä on sovittu.

Kysyt opettajalta tai ohjaajalta, mitä voit tehdä seuraavaksi, jos tehtäväsi on valmis.

Jos työ on jo tuttua, et aina odota ohjeita.

Aloitat seuraavan tehtävän heti, kun tiedät, mitä pitää tehdä.

- Kerro lisää

Autat muita, jos näet, että he tarvitsevat apua.

Etsit tietoa itse, jos et ymmärrä jotain.

- Ymmärrän!

Mutta muista:

Jos et ole varma, mitä pitää tehdä, älä tee yksin.

Älä tee, jos et tiedä varmasti, miten tehtävä tehdään.

Kysy apua opettajalta tai ohjaajalta.

Näin vältät virheet ja opit turvallisesti.

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä tekee itseohjautuva opiskelija?

- Odottaa, että joku sanoo koko ajan, mitä pitää tehdä.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Vastaa uudestaan, ole hyvä

- Yrittää ensin itse ja kysyy apua, jos ei ymmärrä. ✓

Oikein! 🎯

Itseohjautuva opiskelija yrittää ensin itse, koulussa ja työpaikalla.

Hän kysyy apua, jos ei osaa tai ymmärrä.

- Tekee vain silloin, kun huvittaa.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Vastaa uudestaan, ole hyvä

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Mitä oma-aloitteisuus tarkoittaa työpaikalla?

- En tee mitään ilman käskyjä

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Työkaverit ajattelevat, että sinä olet laiska.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Olen passiivinen ja odotan aina ohjeita

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Työkaverit ajattelevat, että sinä olet laiska.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Olen aktiivinen. Aloitan itse seuraavan tehtävän tekemisen, jos se on minulle tuttu tehtävä ja osaan tehdä sen. ✓

Oikein! 🎯

Ole aktiivinen työpaikalla.

Näytä, että sinä haluat oppia ja tehdä työtä.

Voit myös kysyä, mitä voit tehdä seuraavana.

Vastaa vielä tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos joudut odottamaan seuraavaa tehtävää työpaikalla?

- Istun ja odotan vain, että joku tulee sanomaan, mitä tehdä.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Suomalaisella työpaikalla ei voi tehdä niin.

Kysy ohjaajalta: "Mitä voin tehdä seuraavana?"

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Käytän ajan hyödyksi, esimerkiksi opiskelen ammattisanoja. ✓

Oikein! 🎯

Joskus työpaikalla voi joutua odottamaan seuraavaa työtehtävää.

Opiskele silloin esimerkiksi ammattisanoja. Siitä on sinulle aina hyötyä.

- Voin lähteä kotiin ennen seuraavaa tehtävää.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Et voi lähteä kotiin ilman lupaa.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

3.4. Mitä jos teen virheitä?

Jokainen ihminen tekee joskus virheitä.

- Kyllä.

Työpaikalla sinä **opit tekemällä työtä.**

Oppiminen vie aikaa.

Sinun **ei tarvitse osata kaikkea heti.**

- Okei.

Ole huolellinen, kun teet työtä.

Joskus voi kuitenkin sattua virhe.

Niitä voi sattua kaikille.

- Kyllä.

Tärkeintä on, että kerrot virheestä heti työpaikkaohjaajalle tai työkaverille.

- Selvä!

Virheet voidaan yleensä korjata.

Sitten voit **oppia siitä** ja tehdä seuraavalla kerralla paremmin.

- Ymmärrän.

Kaikki tekevät joskus virheitä, myös ammattilaiset.

- Hyvä tietää!

Koulu on vakuuttanut opiskelijat.

Sinulla on tapaturmavakuutus koulussa ja TEO-jaksolla.

Jos koulussa tai työpaikalla tapahtuu onnettomuus,

vakuutus maksaa sinun hoidon.

Jos haluat tietää lisää, kysy opettajalta.

- Selvä.

Koululla on myös vastuuvakuutus.

Jos opiskelija tekee virheen ja esimerkiksi kone menee rikki työpaikalla,

koulun vakuutus maksaa vahingon.

Jos haluat tietää lisää, kysy opettajalta.

- Selvä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos teet virheen työpaikalla?

- En sano siitä mitään.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
Jos teet virheen työssä, kerro siitä aina heti työpaikkaohjaajalle tai työkaverille.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Pelkään, että saan potkut.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
Suomessa et saa potkuja työstä yhden virheen takia.
Virhe voi sattua kenelle tahansa.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Kerron virheestä heti ohjaajalle ja yritän oppia siitä. ✓

Oikein!
Kerro heti virheestä työpaikkaohjaajalle tai työkaverille.
Virheen voi yleensä korjata.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Et ole varma, miten työ tai tehtävä tehdään. Mitä teet?

- Teen tehtävän ja toivon, että se menee oikein.

Ei, se ei ole oikea vastaus.
Jos et ole varma, kysy aina apua.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Kysyn ensin ohjeet ja varmistan, että ymmärrän. ✓

Oikein! 🎯
Kysy aina ensin ohjeet, jos olet epävarma.
Varmista, että ymmärrät ohjeet.
Se on viisasta!

- En tee mitään, koska pelkään tehdä virheen.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Työtehtäviä pitää tehdä ja oppia.
 Sinä saat opetella työtä työpaikalla.
 Pyydä apua, jos tarvitset sitä.
 Vastaa uudestaan, ole hyvä.

3.5. Millainen on hyvä työntekijä

Voiko kuka tahansa oppia hyväksi työntekijäksi?

Kyllä voi.

- Kerro lisää.

Suomessa hyvä työntekijä tarkoittaa ihmistä, joka esimerkiksi:

Tekee työnsä hyvin
 Käyttäytyy asiallisesti
 Haluaa oppia uutta.

- Okei.

Hyvä työntekijä on, esimerkiksi

1.Täsmällinen:

Tulee ajoissa ja tekee työn sovitusti

- Okei.

2.Oma-aloitteinen:

Huomaa itse, mitä pitää tehdä.
 Ei odota aina käskyjä.

- Selvä.

3.Huolellinen:

Tekee työn tarkasti ja siististi.

- Tietysti.

4.Oppimishaluinen:

Haluaa oppia lisää ja kuuntelee palautetta.

- Hyvä!

5.Ystävällinen ja kohtelias:

On hyvä työkaveri.

- Totta kai!

6.Luotettava:

Tekee sen, mitä on luvannut.

- Ymmärrän.

Näitä taitoja voi opetella ja harjoitella.

Erityisesti voit harjoitella niitä, kun olet työssäoppimassa oikealla työpaikalla.

- Okei.

Muista:

Hyvä työntekijä ei ole täydellinen.

Hyvä työntekijä **yrittää parhaansa ja oppii koko ajan lisää.**

- Selvä!

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Miten voit kehittää itseäsi hyväksi työntekijäksi työssäoppimisjakson = TEO-jakson aikana?

- Olen aktiivinen, kysyn ja haluan oppia. ✓

Oikein! 🎯

Sinusta tulee hyvä työntekijä, kun olet aktiivinen, kysyt ja haluat oppia.

- Teen vain, mitä minulle sanotaan.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Työpaikalla ei ole hyvä asia, jos sinua pitää aina käskää.

Ole aktiivinen: sitäkin voi oppia!

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Jos en osaa, en yritä.

Ei, se ei ole oikea vastaus.

Ole rohkea! Yritä oppia ja tehdä uusia asioita, vaikka se olisi vaikeaa.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

4. KIELEN OPPIMINEN TYÖPAIKALLA

Työpaikka on hyvä paikka oppia lisää suomen kieltä.

Lue lisää tietoa↓

Palaa sitten **takaisin pääsivulle.**

(Avautuu valikko:)

- Suomen kielen oppiminen työpaikalla
- Mitä jos en ymmärrä
- TAKAISIN PÄÄSIVULLE

4.1. Suomen kielen oppiminen työpaikalla

Sinulla on paljon opittavaa, kun opettelet omaa ammattia.

Samalla sinun täytyy oppia suomea:

myös **ammattikieltä**

ja **puhekieltä.**

- Kyllä.

Puhekieli ja ammattikieli voivat olla vaikeita oppia.

Se voi joskus tuntua stressaavalta.

Se on ihan normaalia.

- Kyllä.

Sinä olet rohkea, kun opiskelet suomen kielellä uutta ammattia!

Hyvä!

- Kyllä.

Työpaikka on hyvä paikka oppia suomen kieltä.

- Niin on.

Mutta:

Työkaverit puhuvat tavallista suomea, eli **puhekieltä.**

He voivat käyttää murre sanoja tai sanoja, joita ei ole oppikirjassa.

Heidän puhettaan voi olla vaikeaa ymmärtää.

- Kyllä.

Työkaverit puhuvat myös ammattikieltä.

Ammattikielessä on ammattisanoja.

Ammattikielessä voi olla myös oma slangi.
Myös sitä voi olla vaikeaa ymmärtää.

- Okei.

Joskus työkaveri ei ymmärrä, että sinä et ymmärrä.
Hän ei aina osaa puhua hitaammin.
Hän ei muista puhua helppoa suomen kieltä.

- Kyllä!

Ole rohkea!

Sano: ”En ymmärrä”.

- Okei.

Tee esimerkiksi näin:

1.Sano ”Hei! tai ”Moi!”.

Juttele työkavereille, vaikka ihan vähän.

- Joo.

2.Ole rohkea ja puhu suomea.

Ei haittaa, jos kielioppi menee väärin.

Sinä opit, kun uskallat puhua.

- Okei.

3.Sano: ”Sano uudestaan”

”Puhu hitaammin”

”Näytä minulle”.

- Okei.

4.Kysy, jos et ymmärrä.

Se on viisasta, ei tyhmää!

- Okei.

5.Kuuntele työkavereita.

Opi uusia sanoja.

Kirjoita muistiin tärkeitä sanoja.

- Okei.

6.Kysy ohjaajalta, voitko käyttää joskus kääntäjää.

Esimerkiksi ChatGPT:tä, Copilotia tai DeepL:ää.

- Okei.

Ja muista:

Ei haittaa, jos teet virheitä – tärkeintä on, että yrität.

Sinä opit suomea ihan varmasti!

- Okei.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Miten voit oppia suomea työpaikalla?

- Pysyn hiljaa, enkä puhu mitään.

Ei, vastaus ei ole oikein.

Ymmärrän, että suomen kielen puhuminen voi olla vaikeaa.

Yritä silti puhua, joo?

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

- Kysyn, kuuntelen ja harjoittelen rohkeasti. ✓

Oikein! 🇬🇧

Sinun suomen kielen taito kehittyy ihan varmasti,

kun jaksat yrittää puhua ja harjoitella sitä!

- Pyydän aina työkaveria puhumaan englanniksi.

Ei, vastaus ei ole oikein.

On hyvä, jos voit puhua esimerkiksi englantia työpaikalla.

Englannin kieli voi auttaa ymmärtämään jonkun asian paremmin.

Mutta silloin sinä et opi suomen kieltä.

Vastaa uudestaan, ole hyvä.

4.2. Mitä jos en ymmärrä

Jos et ymmärrä jotakin asiaa, kysy aina uudelleen.

- Okei.

Onko sinusta helppoa sanoa:

”En ymmärrä”?

- Kyllä.

Hienoa!

- Ei.

Ymmärrän.

Aikuisen ihmisen voi olla vaikeaa sanoa, että ei ymmärrä jotain asiaa.

- Niin on.

Suomessa on ihan normaalia sanoa:

"En ymmärrä" tai

"Voitko selittää toisella tavalla?" tai

"Voitko puhua hitaammin?"

- Okei.

On tärkeää, että ymmärrät ohjeet oikein.

Jos et ymmärrä oikein, voit tehdä virheitä. Se ei ole hyvä asia.

- Selvä.

Esimerkki:

Työpaikkaohjaaja kertoo sinulle, mitä sinun pitää tehdä.

Esimerkki, hän sanoo: *"Mene varastoon ja hae sieltä laatikko, jossa on kopiopaperia."*

Tee näin:

Varmista, että ymmärrät oikein.

Kerro sama asia uudestaan hänelle sinun omilla sanoilla.

Esimerkki, sinä sanot:

"Minä menen varastoon. Minä haen laatikon. Laatikossa on kopiopaperia."

Kysy sitten: *"Ymmärsinkö oikein?"*

Jos tarvitset:

Käytä kääntäjää tai kirjoita sanat muistiin.

- Selvä!

Tärkeää on, että et ole vain hiljaa.

Kun kysyt, **näytät, että haluat oppia.**

Se on hyvä asia!

- Kyllä.

Vastaa lopuksi vielä tähän kysymykseen:

Mitä teet, jos et ymmärrä ohjeita tai neuvoja?

- En sano mitään, vaikka en ymmärrä.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Älä koskaan ole hiljaa, jos et ymmärrä ohjetta.
Sano: "Puhu hitaammin. " "Sano uudestaan."
Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- Pyydän, että ohjaaja puhuu hitaammin tai sanoo asian toisilla sanoilla. ✓
Oikein! 🎯
Muista tehdä aina näin.
- Olen hiljaa ja arvaan, mitä pitää tehdä.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Älä koskaan ole hiljaa, jos et ymmärrä ohjetta.
Sano: "Puhu hitaammin. " "Sano uudestaan."
Vastaa uudestaan, ole hyvä.

Vastaa myös tähän kysymykseen:

Onko Suomessa okei sanoa "en ymmärrä"?

- Ei, se on huonoa käytöstä.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Suomessa arvostetaan sitä, että sinä sanot, jos et ymmärrä. Sitten sinulle kerrotaan ohjeet uudestaan.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- Ei, minun täytyy aina ymmärtää kaikki itse.
Ei, vastaus ei ole oikein.
Suomen kieli on vaikea kieli oppia. Sinä saat sanoa, "en ymmärrä".
On viisasta sanoa niin. Sitten ei tule virheitä.
Vastaa uudestaan, ole hyvä.
- Kyllä, se on ihan normaalia ja viisasta. ✓
Oikein! 🎯
Voit aina sanoa "Nyt en ymmärrä".
On tärkeää ymmärtää ohjeet oikein.

5. NEUVOJA MUILTA OPISKELIJOILTA

Tässä on sinulle neuvoja Esedun toisilta opiskelijoilta.

Lue nämä. Niistä voi olla sinulle apua.

5.1. Ennen työssäoppimista

- Opiskele suomea ajoissa: Tee verkkokursseja, lue lehtiä, katso elokuvia, kuuntele musiikkia.
Opettele tervehdykset ja tärkeät sanat.
- Tutustu suomalaiseen kulttuuriin ja työtapoihin: Suomessa arvostetaan täsmällisyyttä, vastuullisuutta ja oma-aloitteisuutta.
- Lue työharjoittelusopimus: Ymmärrä, mitä sinun pitää tehdä ja mitä oikeuksia sinulla on.
- Selvitä, mistä saat apua: Kysy opettajalta tai ohjaajalta, jos et tiedä.
- Ole valmis oppimaan arjessa: Älä odota, että kaikki on heti täydellistä.

5.2. Ensimmäiset päivät työpaikalla

- Tule ajoissa.
- Esittele itsesi ja tervehdi: "Moi", "Hyvää huomenta", "Kiitos".
- Opettele työpaikan säännöt ja päivärutiinit.
- Kysy rohkeasti ohjeita, aikatauluista, tauoista ja työjärjestyksestä.

5.3. Työpaikalla

- Ole ystävällinen, kohtelias ja aktiivinen.
- Kysy, jos et ymmärrä. Voit pyytää toistamaan tai selittämään.
- Älä käytä puhelinta työaikana, jos se ei ole sallittua.
- Käytä käännössovellusta tarvittaessa ja kirjoita uusia sanoja ylös.
- Harjoittele uusia sanoja joka päivä.
- Älä pelkää virheitä – opi niistä.
- Ole oma itsesi, mutta joustava.
- Näytä, että haluat oppia ja kehittyä.

5.4. Kahvitauko ja ruokatauko

- Mene tauoille muiden kanssa. Siellä voit jutella ja tutustua ihmisiin.
- Kysy etukäteen, milloin tauot ovat.
- Jos tarvitset rauhaa, voit olla tauolla myös hiljaa.

5.5. Jaksaminen

- Pidä huolta itsestäsi ja mielenterveydestäsi.
- Pidä taukoja, jos tarvitset.
- Älä stressaa – kielen oppiminen ja työtaidot kehittyvät vähitellen.

5.6. Muut neuvot

- Luota itseesi. Oppiminen vie aikaa, mutta se onnistuu.
- Yritä löytää ala, jossa viihdyt.
- Tutustu omaan alaasi ja ihmisiin, jotka työskentelevät siinä.
- Muista: kaikki olivat joskus aloittelijoita. Ole rohkea.

6.KYSY OMALLA KIELELLÄ

Haluatko jutella tekoälyn kanssa?

Tekoäly puhuu helppoa suomea tai 30 muuta kieltä.

- Kyllä kiitos!

VOIT JUTELLA VAIN NÄISTÄ ASIOISTA:

Työssäoppiminen

Suomalainen työkuulttuuri

Työturvallisuus

Kielen oppiminen työpaikalla

Ammatillisen koulutuksen vaikeat sanat

HUOMIO:

Se ei osaa puhua muista asioista!

- Selvä, ymmärrän.
- En halua jutella tekoälyn kanssa.
(paluu päävalikkoon)

Kokeile, osaako se puhua sinun omaa kieltä.

Se puhuu myös helppoa suomea.

- Selvä.

(Botti vaihtuu tekoälyn kanssa keskusteluun)

- Ehkä. Kerro ensin tarkempaa tietoa.

Tekoäly ei osaa kaikkea.

Se ei voi vastata kaikkiin sinun kysymyksiin.

- Okei.

Esimerkiksi:

Se ei osaa kertoa, mistä sinä löydät TEO-paikan.

Se ei osaa kertoa tarkasti juuri sinun omasta ammatistasi.

Se ei voi antaa henkilökohtaisia neuvoja.

Se sanoo usein: Kysy opettajalta tai työpaikkaohjaajalta.

- Mitä tekoäly osaa?

Tekoäly osaa samoja asioita kuin TEO-Botti:

1) Se kertoo sinulle tärkeitä perusasioita.

Esimerkiksi:

Työssäoppiminen: Mikä on KOSO? Mikä on OPSO? Mikä on näyttö?

Suomalainen työkuulttuuri: Työaika, kahvitauko, tasa-arvo, tiimityö.

Työturvallisuus ja opiskelijan vastuu: Oma-aloitteisuus, itseohjautuvuus.

Kielen oppiminen työpaikalla.

→ Pyydä tekoälyä kertomaan näistä asioista myös sinun omalla kielelläsi.

→ Okei.

2) Tekoäly osaa myös selittää koulun vaikeita sanoja.

Sille on opetettu noin 50 ammattikoulun vaikeaa sanaa.

Esimerkiksi:

ammattitaitovaatimukset

henkilökohtaistaminen

HOKS

tutkinnon perusteet

osaamisen tunnistaminen

YTO-opinnot

→ Pyydä tekoälyä selittämään vaikeita sanoja omalla kielelläsi.

Esimerkiksi:

Kirjoita vain ”HOKS”, niin tekoäly selittää sanan sinulle.

- Selvä!

Haluatko nyt jutella tekoälyn kanssa?

- Kyllä kiitos!

(Botti vaihtuu tekoälyn kanssa keskusteluun)

- Ei kiitos.

(paluu päävalikkoon)

- Ei kiitos.

(paluu päävalikkoon)